

m de tale
ok slagen
el van en
men een
t kan den
t dan wel
als ge, in
el aanziet.

emhoven".

t (ik volg
ng van
od der
dnd is,
oken. Een
schorsende
arichisch
I. Kuiper,
et aan-
maakt"

want het
f „los-
dbaar
zelve, heb-
maakt? Wij
lea, en be-
sende ver-
ag, dat de
kiezen"

Is. Daar
er: als een
an weigert
igen, en
it hij heeft
og harder
ar, en met-
i over het
lea. Het is

en, dat we
t, dat hon-
weerd heb-
venbedoeld,
ekende in
in elk ge-
van gere-
fde zeggen
eementen"

orsers, die
ude schrij-
orden druk
rkondiging
it"; en dat
is „de zie-

Ik kom op
le Gemeen-
synode der
e Universi-
teit over de
n. op een dis-
motor was
s meer dan
ing. Uit de
„In psalm
aent niet
ht"; „door
tie niet
lling klinkt
g, want ze
nden ernst

slechts één
Evangelie,
Inderdaad
en, dat
in dat
orden goed
al om de
h o d e d a n
Berkouwer
komt, weg-
t als korre-
van be-
vijn zinrijke
tische
tappen blijft
Barth
karre-
Berkouwer,
op den bok

n zijn eigen
reformato-
ringsgenade,
thaft, maar
niet slechts
sschen deze
rkelijkheden
iet legt.
wer dit niet
aar tegelijk
de auteur

der zonde en aan de gereformeerde belijdenis. Verder: „schriftuurlijke mystiek wordt in het eerste gebod voorgeschreven en genormeerd"; „uit de stelling, dat morele zelfbeoordeling door het eerste en tiende gebod genormeerd wordt, volgt, dat de volgorde „geloof, bekeering, zelfonderzoek" als disputabel moet worden geacht"; „aanwijzing van het onderscheid tusschen echt en vermeend genadebezit door het aangeven van Schriftuurlijke kenmerken vormt een onmisbaar bestanddeel van de bediening des Woords". Dat waren allemaal Heppiaansche hoornstootjes tegen de lieden, die dr Hepp zelf in de pers niet aan kon, die ('t was in den oorlog, 1941!) hün persorganen door duitsche bevelen misten, en die door het manipuleeren van dr H. H. Kuiper (die dr Hepp liet schrijven) in 1942 weggerangeerd werden — d.w.z. in de woestijn gezonden. Misschien gaat u de zaak-Kok nu wat meer interesseeren: dr C. Steenblok is één der velen die de ideeën van dr Hepp moesten propageeren.

In het oude Jaarboek der Gereformeerde kerken stond ds C. Steenblok enkele jaren aangegeven als emeritus (van de kerk te Lopik). Ds Steenblok woonde na zijn emeritaatsverklaring eerst in Rotterdam-Noord, daarna in Poortvliet, en is (blijkens „Van Alphen") op 1 April 1943 predikant geworden bij de „Gereformeerde Gemeenten" (ds Kersten), en wel te Poortvliet, daarna in Rotterdam-C. (1945), en Gouda (23 Mei 1946). En blijkens het „Kort Historisch Overzicht van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en Noord-Amerika" (geschreven door ds G. H. Kersten en dr J. v. Zweden) lezen we, bl. 74, dat „dr C. Steenblok, die de Gereformeerde Kerken verlaten heeft", is toegevoegd aan ds Kersten, die met den heer A. v. Bochove les gaf aan de Theologische Hoogeschool der „Geref. Gemeenten" in Rotterdam, en aan ds den Hengst van Veenendaal, die zich tevoren „van de Gereformeerde Kerken had losgemaakt", en nadien tot docent aan deze School benoemd was, en aan ds Barth, „die van de Christelijke Gereformeerde Kerk was overgekomen", doch, hoewel tot docent benoemd, „nimmer les heeft kunnen geven" wegens ziekte. In deze rij (ds Kersten en twee van elders overgekomen predikanten) nam nu dr Steenblok als docent aan deze School plaats, hij als de derde „van elders overgekome".

Merkwaardig is het, dat op dezelfde bladzij van dit overzicht te lezen staat:

„Geleerd door de ervaring, HOEVEEL KWAAD MENSCHLIJKE IDEEËN en van anderen overgenomen gewoonten kunnen stichten, vroegen de gemeenten meer en meer naar vaste lijnen voor het kerkelijk leven. Een werkte verscheen over de Tucht in de Kerke Christi, tenelnde het JURIDISCHE ELEMENT DAT OVERHEERSCHTE TE VERVANGEN DOOR HET MEDISCH KARAKTER VAN DE TUCHT".

Dat is wel een zeer belangrijke uitslating, voor ieder, die zich vandaag met eenige verbijstering afvraagt, hoe het — puur synodoeratisch — toegegaan is met die schorsing van ds R. Kok. Moeten wij dit schorsingsgeval zien als een medisch geval? „Juridisch" is het zeker niet toegegaan. Maar was het „medisch"? Genezend? Dan is het in elk geval goed op te letten, hoe men de gronden en motieven heeft aangediend.

Nu, van die motiveering geeft de brochure („De Schorsing van ds Kok", door M. G. Snel) een klein proefje. We lezen: „De kwestie betreft de vereenzelviging" (zie boven, K. S.) van aanbod en belofte (of toezegging). Nu verblindt de Synode hieraan echter iets, dat Ds Kok nooit geleerd heeft. De Synode redeneerde aldus: Als het aanbod gelijk is aan de belofte, dan worden alle mensen

zalig, en, zoo zeimen: „Dan kunnen we de hel wel opdoeken".

Natuurlijk is dit laatste geen kost voor den schrijver van „Terzijde" in „In de Waagschaal". We zullen maar geen zout op het slakje leggen. Wel vragen we ons af: hoe is het mogelijk, — en ook: wat weten deze mensen nog van de oude schrijvers? Tegenover ds Kok zou ik willen aanvoeren: belofte en aanbod zijn niet te vereenzelvigen, want, naar de Dordtsche Leerregels zeggen: de belofte komt met een BEVEL van geloof en bekeering; dat woord „vereenzelviging" lijkt me dus te schraal; identificatie met de belofte en dan niet tevens met het bevel lijkt me onjuist; en, waar het „aanbod" het gezags-element (verantwoordelijkstelling) in zich heeft, daar schijnt me zulke identificatie te meer een onzuiver geformuleerde uitdrukking, al is het nog zoo goed bedoeld. Maar om diezelfde reden, d.w.z. omdat dat zinnetje in de Dordtsche Leerregels staat, zeggen we ook tot die synode: wat is dat nu voor getheologiseer? Alsof een belofte meteen tekenen zou: vervulling der belofte. Zou via dr Steenblok zelfs hier iets zijn doorgedrongen van de Ridderbos-Polmanleer volle-doop-en-niet-volle-doop? Zou zelfs hier 't tooverwoord „correlatie" (van dr Berkouwer) hebben opgeld gedaan? Zou zelfs hier de theologische School van Rotterdam contact hebben met de vrije universiteit, denk aan dr V. Hepp, promotor van dr Steenblok? Er is al vaker opgemerkt, dat de synode, die ons uitwierp, met die van de „Gereformeerde Gemeenten" veelzins parallel loopt. En prof. v. d. Schuit schrijft deze week in De Wekker (tot onze blijdschap komt er weer eens een kritisch geluid uit zijn pen, ook naar dién kant.....):

Als de Saambinder (dat is het blad van die schorsende gemeenten, K. S.) de toek is van de Gereformeerde Gemeenten, zoo hebben wij thans in Nederland twee kerkgroepen, die hetzelfde leeren omtrent het zaad des verbonds. Ze zijn „De Gereformeerde Kerken" en „De Gereformeerde Gemeenten". Wij hebben dit nooit zoo duidelijk zwart op wit gelezen, als wij nu in „De Saambinder" kunnen vinden.

Wij weten, dat de Gereformeerde Kerken het zaad des verbonds houden voor wedergeboren, en in Christus gehelligd.

Dan volgt er een citaat uit Van der Groe (voor wien we thans geen tijd hebben, we lezen trouwens liever Calvin of Ursinus en een werkelijk theoloog); en daarna gaat prof. v. d. Schuit verder:

Dit biedt geen steun aan wat de Christelijke Gereformeerde Kerken leeren, maar zooveel te meer aan wat de Geref. Kerken leeren.

Nu schrijft ik hier letterlijk af, wat de Gereformeerde Kerken leeren, die op het voetspoor van Van der Groe belijden:

„dat voort is oordeel der liefde, waarmede de Kerk het zaad des verbonds voor wedergeboren houdt, geenszins zeggen wil, dat daarom elk kind waarlijk wedergeboren zou zijn, omdat Gods Woord ons leert, dat niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn, en van Izak gezegd wordt: in hem zal u het zaad worden genoemd, Rom. 9".

Legt deze uitspraak der Gereformeerde Kerken naast hetgeen u hier uit „De Saambinder" kunt lezen, en u kan zelf de conclusie trekken, of de Gereformeerde Gemeenten, en de Gereformeerde Kerken elkander de hand reiken.

Vooral de verduidelijking van „De Saambinder", dat het subjectieve „houden voor" geen objectieve grond voor de zaligheid is, komt geheel overeen met de verbondslere der Gereformeerde Kerken.

Waarlijk, dit zwart op wit te lezen in „De Saambinder" spreekt boekdelen. Maar of de Gereformeerde Gemeenten en haar voormannen de taal van „De Saambinder" verstaan of moet ik zeggen willen verstaan?

moeten constateeren.

Wat wij boven betoogden, is voorts in de theologische arena van Nederland ook niet onopgemerkt gebleven. In een reeds eerder genoemde recensie van deze boeken in In de Waagschaal schrijft dr Berkhof:

„Het meest frappant is wel de verhouding, die Berkouwer tot Barth gevonden heeft en die in fel contrast staat tot de zelfverzekerde domheid, waarmee een groot deel der gereformeerde pers zich van de grootste theoloog van deze tijd afmaakt".

Ja, ja, „zelfverzekerde domheid"! Het is of we de Hervormde theologen uit het begin van de vorige eeuwen hooren over de Afscheidenen, Berkhof vervolgt: „Telkens valt Berkouwer Barth bij". Daarin heeft hij gelijk. En de pluim heeft dr Berkhof reeds gereed. „Bij Berkouwer krijgt het Neo-Calvinisme (als het nog bestaat!) weer breede allures. Het keert vol schrik terug uit het sectarische slop, waarin het bijna vastgelopen was."

Ziezo, met dezen pluim op den hoed, uitgereikt door een barthiaansch theoloog als dr Berkhof, kan dit Neo-Calvinisme het doen.

Maar daarom des te meer, zullen we als gereformeerde theologen hebben voort te gaan de vooronderstellingen van ons geloof te handhaven tegenover deze theologen. Schilder schreef in 1934: „Want op de vooronderstellingen, over en weer, strandt elke poging tot verbintenis tusschen de bovenbedoelde theologen en ons, gereformeerden. Die vooronderstellingen zijn de oorzaak, dat in 1934 de Canones van Dordt nog meer dan in

Temidden van al dit theologisch geharrewar-zonder-eenig-houvast, doch met theologische-begrips-verwarring-zonder-eind, staat daar evenwel een argument van dr Steenblok tegen ds Kok. De brochure schrijft:

„Niemand (ter synode) deed ook maar de geringste poging om uit Schrift en Belijdenis te bewijzen, dat ds Kok dwaalde. Het aantal dwalingen van ds Kok was zeer groot. Door dr Steenblok werd o.a. opgenoemd: dat we zoo naar de bloemhoven gejaagd worden, dat we een recht krijgen ten opzichte van God, dat de heele gemeente verbondsgemeente wordt, dat het afhangt van onze aanneming. Ja, hij sprak hier zelfs van 3-verbonden leer en veronderstelde wedergeboorte". Tot zoover het citaat.

Wij voor ons spreken hier alleen maar van „huts-pot". Een beetje van de redeneering van dr Ridderbos, en ook weer enkele aan hem vreemde elementen. Een beetje van de theorie der „inwendige zijde" (dan is de heele gemeente niet wézenlijk verbondsgemeente) en een beetje van het verwijt dat de tegenstander meer-dan-één verbond kent (anderen lossen het vraagstuk liever met meer-dan-één „zijde" op). Huts-pot, een beetje van dit, en wat van dat. En geharrewar met de termen. O collegium logicum.....

Maar wat ons interesseert is die uitslating: dat we zoo naar de bloemhoven gejaagd worden.

Ieder, die de tale Kanaans kent, weet, dat dit een citaat is uit de Statenvertaling (Ezechiël 13:20): Zoo zegt de Heere HEERE: zie Ik wil aan uwe kussens, waarmede gij aldaar de zielen jaagt naar de bloemhoven, en Ik zal ze uit uwe armen wegscheuren; en Ik zal de zielen losmaken, die gij jaagt naar de bloemhoven".

Wat die „bloemhoven" zijn? De Statenvertaling is nog voorzichtig: de Kanttekenaren laten althans uitkomen, dat er in het verband sprake is van valsche profetie (op vs 18 lezen we, dat de daar bedoelde „vrouwen" menschen zijn, die zich uitgeven voor profetessen en waarzegsters). En daaraan indachtig, merken de Kanttekenaren bij vers 20 bij wijze van verklarende parafrase op: die bloemhoven (of bloeiende hoven) zijn de plaatsen, waarin die valsche profetessen of waarzegsters hare afgoden hadden om die van toekomende dingen te vragen, en hen, die naar de dingen nieuwsgierig waren, daarheen aan te lokken, om hen te verleiden. Jes. 65:3. God zal dan volgens deze opvatting die zielen uit de vangarmen van deze valsche profetessen uitrukken, „uit de netten waarin gij hen jaagt, of uit de kouden, waarin gij hen gevangen houdt, opdat zij het verderf, hetwelk gij hun zoekt aan te brengen, mochten ontkomen".

Men kan het bloemhoven-détail uit dezen tekst onophoudelijk aantreffen in die kringen, die bij voorkeur het woord „mystiek" bezigen voor de kenschetsing van den onontbeerlijken geloofsomgang met God (zie de stellingen van dr Steenblok). Men treft het détail onophoudelijk aan, ook nog in schetsen uit de eerste dagen van de Chr. Geref. Kerk (maar dan in kritischen zin); en ik ben er wel haast zeker van (het is allang geleden dat ik het boek las) dat in „Sara Burgerhart" de term óók voorkomt, maar dan in den mond van den oefenaar, die daarin een trieste rol speelt. Maar als we nu eens de vertaling van dr A. Noordt zij lezen (van dr Steenblok mogen we verwachten, dat hij hebreuwsch en grieksch kent boven velen van zijn collega's), dan treft het ons, dat in Noordt's vertaling van die heele bloemhoven niets meer te vinden is (en dit terwijl hij op dit vers geen tekst-critische verbetering heeft geprobeerd). We lezen in zijn vertaling nl:

1834 scheiding maken tusschen de anderen en ons".¹⁷⁾ En daarom kon hij zijn rede over de dogmatische betekenis van de Afscheiding, waarin hij deze woorden gebruikte, ook aldus eindigen: „Ik geloof aan de wedergeboorte, de bekeering, de ordo salutis, en haar „praesentia". Daarin zie ik de vooronderstellingen van Dordt. Wie ze niet aanvaardt, staat verder van Dordt af dan de meest verzekerde liberal van 1834".¹⁸⁾

Hij had volkomen gelijk. Om die vooronderstellingen gaat het vandaag en om de handhaving daarvan. Kuiper trok ze scheef in het leerstuk van de algemeene genade. Barth blaast ze op, door dynamiet te leggen onder alle orthodoxe begrippen. De reformatische theologie heeft ze te handhaven naar beide zijden. Berkouwer sprak in zijn derde boek over de tragiek van de controversen tusschen de Gereformeerden en de Lutherschen. De tragiek echter van dr Berkouwer en zijn school is, dat zij heden wankelen tusschen Kuiper en Barth. Hun onwil om Kuiper te corrigeren in de grondslagen van zijn denken, wordt de invalspoor voor de ook Kuiper's gansche theologie verwoestende grondgedachten van Barth. Dat is de werkelijke tragiek van de heddangasche zich gereformeerd noemende theologie, aan Kuiper's eigen universiteit!

Zwolle R. H. BREMMER

¹⁷⁾ K. Schilder, De dogmatische Beteekenis der „Afscheiding" ook voor onzen Tijd, 1934, pag. 25.

¹⁸⁾ A.h.w., pag. 41.